

---

## **Interview with Stefania Volynska, Nadworna (IF\_Nad\_09\_013)**

**Name:** Stefania Stepanivna Volynska

**Code:** IF\_Nad\_09\_013

**Born:** 1923

**Gender:** Female

**Nationality:** Ukrainian

**Profession:** Seamstress

**Length:** 39:40

**Transcription:**

Note: the informant's answers in Ukrainian are presented in simplified transcription based on the Russian orthography.

Стефания Степанивна Волынская (ССВ), 1923 г.р., Надворна, швея

20 августа 2009, Надворна

Соб.: Олена Кушнир (ОК), Элина Иоффе (ЭИ).

Длительность 39:40

#00:00:00#

ОК: а вы тут давно живете? ССВ: а де вы зопынилися? ЭИ: во Франкивску. ССВ: во Франкивску. ОК: да, а вы тут давно живете? ССВ: я коринна с оцей улицы. ОК: да? о! ССВ: так. це моя хата. ОК: а я Лена. ЭИ: я Элина. ОК: а як вас зваты? ССВ: Стефания Стефанивна [уточняем] ОК: о якэ у вас имья красиве. А рассказать, будь ласка, вы помъятаете як тут ранише ось було до вийны, як тут жили. ССВ: як..ОК: вы якого року народження? ССВ: ой, мени восимдесят шить рокив.ОК: ооо! ССВ: то вы помъятаете що тут було ранише ось? ССВ: як шо ранише? Улица ця була так як е, так, мы погорили у сорок четвертому роци. Це мы уже будинок будовалы писля вийны. ОК: ага.

#00:00:58-5#

ССВ: у сорок четвертому роци ця улица було зовсим спалена. ОК: ага. ССВ: було лишилося, ось тот будинок лишился тк коло хреста. ОК: ага. ССВ: так...и там ще один будинок лишился такий з ганочком. Також по ций сторони..А так ця во улица..ОК: ага. ССВ: а вы улицу уже

прошли цілу? ОК: ні ми ось звітты ідемо тильки. ССВ: ви звицы идете, так? ОК: да. ССВ: ну як... то було Польща, потім радянська влада, а знова німцы. ОК: ага. ССВ: ми у війны так прожили, всі у війны, але що я хочу сказати, ну тут люди жили непогано і колись ні жили погано. Свиньї, я кожу тепер корови певно на одній улиці, на цю улицю тильки одна корова. ОК: ууу..ССВ: а тоді було у кожній хаті корова. А тепер ми вже ємо все с ринку. ОК: ага. ССВ: а ви по-українськи розумієте? ЭИ: розумію. ОК: а до війны тут хто жил крим українцев, ще хто?

#00:02:01-4#

ССВ: євреї, поляки. ОК: а як жили? ССВ: жили..[здоровається с кем-то]. Всі жили так як усі люди жили.ОК: угу. ССВ: ну потім, як прийшли в тридцять дев'ятому році уже радянська влада, вивозили в Сибіри, тюрми. ОК: угу. ССВ: о це ми так ми жили за німцями, після то саме було, німцы також повистрілювали багато наших українців. ОК: ай...ССВ: так. А потім прийшли знова, знова радянська влада прийшла, знова вивози, ростили, тюрми, от так ми жили. Так у напруженні за радянської влади [бормотання в адрес радянської влади]. То ви молоді але маєте батьків то ви знаєте як то за Хрущева хліб з бобів то-то то-то так все уже в кінці, уже трошки уже було легше що ніби уже можна було що...але все по блату дистовали, а тепер "будьласка!".

#00:03:10-0#

ОК: ага. ССВ: вільний ринок, відкритий, все що хочеш лише гроші. ОК: да. ССВ: все, працювати, а працювати нема де. [жалоби на безробіття з прикладами]. ОК: а вот ранише ви сказали, що до війны жили євреї, поляки... а як будинки були, окремі улицы чи разом? ССВ: ні, разом. ОК: да? ССВ: тут де ця во хата євреї жили. ОК: о там да? ССВ: да. ось ця в перша.[уточняє] А там євреї жили, ми жили з євреями дуже добро.

#00:04:01-0#

ЭИ: а як звали цих о, з цієї хати? імена, памніте якісь імена? ОК: ось ці люди як їх звали? ССВ: ці євреї... ну я вже все позабувала. ОК:аай-ай. а як вони жили, що у них. куди вони ходили? ССВ: ну як жиди.. жили мали свої, свої, цвинтар свій мали. ОК: аа. ССВ: переважно торгівлю займались. ОК: да? ССВ: да. ОК: а чем.. ССВ: українці, українців було магазинів може можна порохувати було так. ОК: угу. ССВ: а все жиди займали. І у поляків також не було магазинів багато. ОК: да? ССВ: ну українськи кооперативи були. ОК: угу. ССВ: мій чоловік мал властний магазин тут, на цьому місці, то хата була розположена.. Бо ми погорили, ми вже після війны побудовали. ОК: ага

#00:05:00-9#

ССВ: а ми з євреями дружили і до школи ходили разом. ОК: а помятаєте когось, якісь друзі були там? чи знайоми? ССВ: ну я вже позабувала їх, прізвиська позабувала але я потім училася в них, я шила, кравчиня була. ОК: ага. ССВ: то так що я говорю багато було. ОК: а ось ви почали говорити про цвинтар, а чим, видризнявся чимось, у євреїв окремий цвинтар був? ССВ: так, окремий. СОК: да? а де він був? він зараз є? ССВ: є,є,є, там ще квити є єврейськи то. ОК: ага. ССВ: там по-жидівськи понаписано, а де, де на яких навидь по-польськи написано. ОК: ага. ССВ: ну ви будете пытати ще де газова контора...[уточняє як пройти. місцонаходження кладбища извѣстно].

#00:06:02-3#

ССВ: вы маєте родину из євреєв? ОК: не, мы просто историки, нам цікаво ось як тут вси жили, мижнаціональна ситуація, да. ССВ: жили так как я кажу, тепер люди гавно живут бо все є, але то шо не мало буты. ОК: ну да. А вот тоди як було? Вы булы на цему єврейскрму цвинтаре, да? ССВ: Прошу? ОК: чи не булы? булы на цему єврейскому цвинтаре? ССВ: ну як то чого не була! ОК: а чим вин видризняється, рассказать? ССВ: ну як, бо там...чем видриз...у ас хресты ставлят на гробах, так. ОК: да. ССВ: .[Слаава во вики! - здоровається] А на яврейских цвинтарах плиты. ОК: ага. ССВ: ну вы пидете, поидете ще и на наш цвинтар, подывитесь. ОК: да. ССВ: тут старый є. ОК: ага. .[рекомендует как добраться до обих клабищ.]

#00:07:20-5#

ОК: ага. а як ось похороны проходили, видризнялыся чи таки сами? ССВ: ни, ни, як? євреї же инакше хоронылы! ОК: а як? рассказать! ССВ: йих не клалы так, йих клалы у труни лицом униз. ОК: так..ССВ: так о. ОК: ага. ССВ: так биглы з ними як то, ну я на похоронах ни була але туй, вицы хоронылы. То воны бежут, воны не несут того...несут на таких носилках.ОК: так. #

#00:08:01-9#

ССВ: то дэсь забула...ну труну у нас зовсим инакше роблят, так зовсим инакше, там ящик збивають и так забивають такий, завивають, простынывають так, долюу ниц кладут и так це. ОК: а че бижуть? ССВ: а чось..ну, такий у них закон, бачите шо треба не по малу идты, а летиты з ним. ОК: а чому не знаєтэ? ССВ: ну це я не знаю. ОК: а шо рассказывають чи ни, не говорили чогу бижат? ССВ: нет. ОК: чи булы якись пояснення? ССВ: ни, ни , бо шось, мы просто, нихто чи цим не интересовав и не зап..на це никто не звертал увагу. ОК: ага. ССВ: це их религия така, так вони. ОК: а яка в них прелигия? ССВ: ну яка у них религия, цей их Закон, да воны в Бога вирят, Иисус Христа - вони роспьялы Исуса Христа. ОК: ага. ССВ: це жида роспьялы Исуса Христа, так что они Иисус Христа не вирьют. ОК: угу

#00:08:58-7#

ССВ: ну але богато, богато навидь и тепер є в Надвирне, богато повыходылы, полишалы, йих нимцы вбивалы, то де яки полишалы дитки мали у кого сємьи не було дитэй вони соби позабиралы цих диток. ОК: угу. ССВ: Так є жиночка ну она выхристалася бо йих зовсем инакше, хрєщення не знаємо яке их, то их законы, они ж субботу святковалы так. В пятницю заходыл вже у них, святковання, уже в пятницю як сонце зайшло то оны вже святкують субботу, так. ОК: ага. ССВ: а в субботу, як уже сонце зайшло то оны вже вильно продають, оны вже не, не це, але так нибє яв..по закону у нас у недилю за Польши булы закрыты вси магазины. ОК: ага. ССВ: и торговли жоднои не було. Так то, воны вже зачинлы спочатку, нибє як сонце зайшло, с субботы на недилю уже торговалы, уже и мясом и..

#00:10:03-1#

ОК: ага. ССВ: и раненько до сємої годины вони торговлею занималыся. ОК: а як воны святковалы це субботу? ССВ: ну то йих, там у субботу оны навидь не топ..сирныки не вильно було, у них строгий режим религии бо оны сирнык бы не запалылы, оны вже когось с украинцив клыкалы. ОК: ага. ССВ: абы им за...як требо було запалиты. Але оны навидь готовалы уже в пятницю на субботу еду, все шо им ни треба ни це...Але булы и господари таки булы, бо господари шо малы и коровы, и все, и магазины малы, и господарку малы, и

поле малы и все малы. ССВ: ааа. то есть воны и землю тоже, трудились на земли, так? ССВ: так, так. ЭИ: а что они готовили, вот то что готовили в пятницу на субботу? Як то назвалось? ОК: яку йижу воны йилы, евреи? чи булы у них якісь свои такі блюда? ССВ: ну йижу воны, я знаю, то видно всё воны йилы так як мы. Ну то я уже не знаю, я навидь и с жидами жила.

#00:11:05-8#

ОК: ага. ССВ: бо я вчилася и моя вчителька була у силы в Вославах таких, и я пойихала до неи була, то она жила у жидив. ОК: ага. ССВ: так воны малы свий магазин и так через стину мы жили, так, в одному будынку воны нанималы у цих жидив. Вони, ти жиды малы магазин и господарив малы, малы дуже богато земли. ОК: угу. ССВ: ну то вже они, то я знаю уже готовалы, то мэлайник они пеклы ни. ОК: як-як? .[уточняем] ССВ: мэлайник, с кукурузяной муки. ОК: а що це, мэлайник це як хлиб? ССВ: ни, ни, то такэ разведено, на молоци, на масли, а сметани и то в блячку кладится и то печется. ОК: ага. ССВ: и, як воно называлы, так мы печемо, як у вас называют - тертуны? С тертои бульбы пляцки.

#00:12:01-0#

ОК: ааа. ССВ: робите так, да? ОК: да. ССВ: а оны на бляцци це пеклы. ОК: да? ССВ: так. ОК: ага. ССВ: а бляцци и ризали квадритыками. ОК: так. ССВ: то всё було у них на субботу було. [рев мотора] ...то так шо вони навидь як у абы субботу посылка прийшла чи шо то воны навидь распишутся. ОК: угу. Даже такэ було, да? ССВ: ну так, так, у них таки те, таки законы. ОК: суворы такой закон? ССВ: так. ОК: угу. ЭИ: а якісь ще свята воны святковалы? ССВ: ну мы християны. А вы хрещены? Хрещены. ОК: да. ССВ: мы християны, у нас зовсим инакше. ЭИ: а якісь ще свята воны святковалы? ССВ: а е, у них булы богато свят. ОК: яких? ССВ: теперь осинни, як кукуруза була, то видь холобуы робылы и таки с кукурузив и там моылся.

#00:12:56-2#

ОК: угу! ССВ: Кучки называлыся, кучки ще таки булы. [рев мотора] ОК: то воны в цих холобудах моылыся а потим уходилы чи потим шось ще робыли? ССВ: ну то выходылы, але робыли и цих моылыся...переважно мужчины там. Ну божница була, у нас бул, у Надвирне було, я знаю, напевно за шисть божниц таких де воны приходилы молитыся там. ОК: ага. ОК: они малы специальный, мужчины мали специальный одяг, вбиралыся до молитвы - чорне с билым. ОК: ага. ССВ: закрывалыся як простынами. ОК: ага. ССВ: и ще, я це бачила, то мужчины ще якісь такой квадратык то во запихалы то з, з головою за це, закрывалыся. ОК: ага ССВ: и це, и так моылся, але шо то нибе до життя укриньцев, полякив, жидам и то вси дружно жили и нихто на кого, ни на кого ни говорил и нечего так шо.

#00:14:01-5#

ОК: угу. А вот вы казали шо жиды то в них булы свои магазины, то воны торгивлей займалыся, а в долг воны давалы? в борг? ССВ: давалы, давалы, мой чоловик бул украинец мал свий магазин, в борг давалы то весь час а потому там вже дистали ти гроши. ОК: ага. ССВ: и вже сплачувалы. Так что в борг цилый час давалы, малы якусь специальну люди книжочи, и в них книдка була, записывали в их книжечку и ту книжечку и так борговалы, а за мисяц, уже мисяц проходил то оны, уже люди рсплачувалыся. ОК: ага. ССВ: напимир, мого чоловика, мы погорилы, а потим чоловика орестовалы як украинца-патрийота русские. ОК: то то колы було? ОК: ну це вже як русские прийшлы. ОК: ага. ССВ: и це и так шо як мы...а доты мий вже ликвидовал бо зачав будоваты будынок. #00:15:04-7#

#00:15:04-7#

ОК: ага. ССВ: видбуудовал магазин, а то будинок побудовали мы такой шо було висемь кимнат, великий магазин и пид..и одну кимнату на магазин було то, бо мы думаем наперед, шо мы, як мы хочему житы, а получается зовсим инакше, життя зовсим инакше складається. ОК: ага.

ССВ: так что мий лик..., уже ливидовав магазин то цилый зошит был боржникив. ОК: ууу. ССВ: то потим вже, як мы вже погорили то в мене, в нас, у нас також и господарка було, бо нибе чоловік бул дуже богатый, богато поля мал. ОК: ага. ССВ: и так шо и магазин мал, и поле мал и рядом магазин уже бул кооператив, украиньский кооператив, але то не заваражало нибе ни приватникам, ничому, никому, ни сварились. А жидивски то давали и жидаы малы и тут, а центр, центр як мы повертаемо [объясняет где]

#00:16:03-6#

ССВ: ...то по дорогу там будка в будку, будка в будку то сами жидивски такие во. ОК: ага. а давали с процентами чи без? в борг. ССВ: не, не, не в борг, проценты зараз. ОК: да. а ось наприклад як що люды не повертали борг, то шо тоди робылы? ССВ: ну шо, у суд не шли. ОК: не шли? ОК: так и пропадало. ОК: а може ще из свят згадаете чкись, яки то булы свята еврейски, жидивски? ССВ: ну шо, шос не помьятаю, то ше у них, ше в Великодни свято е. ОК: ага. а шо? ССВ: Паска е, паска печется у них на сонце, била така, йилы ту паску, бо я..мы с жидами сосиди булы так шо и мы, запрошуапли нас. Паска у них була [рев мотора]

#00:17:05-6#

ОК: а яка ця Паска? ЭИ: пригощали циеи тоненькой? ССВ: паска то таки вот коржики, але тонюсенька як на миллиметр. ОК: ууу. ССВ: така е и биленька печена, да. ОК: а на смак яка вона? ССВ: несолена, не ничего, ни там, ни цукру - ничего, одна мука первно и вода. ОК: ага. ССВ: я не знаю як воны пекли, але було, я богато йила бо знайомы було, уже тепер то як радяньска влада була але евреи ще ни видказували шо нее..шо явреи то явреи, я кажу, мы привыкли "жиды" казаты, то не ображались бо вони жиды и е, але "Стефа Степанивна, приходить на Паску!". Приходить..и приносили мени, так шо.

#00:17:57-1#

ОК: а не расповидали чого воны едят йийи? ССВ: ну, вы знаете, не пытались, не интересовались так бо це, шо воны едят, як це воны готовят. ОК: ага. ССВ: е и тепер, е и учителя шо це, шо вони нибе з еврейского походят, е. ОК: ага. ССВ: але цих наших то взагали то на цилий Украйини як нимцы прийшли их гнали из-за Карпат и все, всих повистрилювали. ОК: а чому так до них ставилысь? ССВ: ставилысь, ну то це Гитлер так, то хотил взагали снищиты це. А жадну..ОК: ага. ССВ: але жадне поколиння, жадну расу неможно знищиты, абе окилый вывезе да и, и шо бы ни хотилы робыты то не знищится.

#00:18:54-9#

ОК: ага. ССВ: бачитэ, вони мают свою землю.ОК: ага. ССВ: а йим Иисус Христос, як воны Иисуса Христа распьялы, и Бог им сказал шо "вы будете маты пристанивку, вы своей державы не будете маты, о так будете колотытыся по свити". Так у цилому свите е, певно е. ОК: ага. Ось они жадни, а ще яки в них рисы е таки? ССВ: ну не знаю яки рисы, е и добры и погани. ОК: да. ССВ: то як у всих людей. ОК: ууу. [спрашивает нас про учебу] ОК: а можно вас ще

запытаты, ось божницы, да, а де булы ци божницы? ССВ: у центри, центри. ОК: в центре? ССВ: де ци будынки побудованы. ОК: ага. ССВ: и вы идете центром то по ливой стороны булы божницы одна за другою. ОК: ага.

#00:19:55-9#

ССВ: то они невелики таки будовалы и там тильки ж..жинки, жидивки? ОК: да. ССВ: не ходилы молитысь, тильки мужчины. ОК: тильки мужчины, да. ССВ: тильки мужчины. ОК: а священник у них який, бул свий? ССВ: то там мали священника, бо..ну уже мы там не булы. ОК: да? ССВ: в тои божницы то вже они там порядки наробылы, там свичками закурено так було, така не, не, у нас зовсим инакше, а у них було зовсим инакше. ОК: да. а ось вы казали шо сосиды ваши ци булы евреи, яки запрошували, а ось видризняється чимось украиньский будинок вид еврейского? ССВ: ни, ни. ОК: ничем не видризняється? ССВ: ни. ОК: ага. а иконы у них есть? булы? не помъятаете? ССВ: яки у можут буты иконы, воны колы..не кристяны. ОК: а в шо воны вирят? ССВ: прошу? ОК: в шо воны вирят? ССВ: в Боага вирят ОК: в Бога вирят, да? ССВ: да, то да, в Бога вирят.

#00:20:54-8#

ЭИ: може якась книга у них е? ССВ: а! ну то у них е. ОК: ага. ССВ: у них все по...на жидивский ций. ОК: а мова яка в них була, як воны миж собой размовлялы? ССВ: по-жидивски. ОК: по-жидивски? ССВ: по-жидивски. ЭИ: и молилысь тэж по жидивски? ССВ: так, так. ОК: ага. ССВ: але наскільки воны булы гуманни, шо вони дитей, як диты народивалися, бо держава була польска, Польща була. ОК: да. ОК: то воны дитей своих перший раз учили по-польски говориты. ОК: ууу. ССВ: то воны говорили по-польски, бо вони своеи мовы не покинут, оны своеи мовы будут учитысь, але воны дуже хотилы шоб воны, шоб диты знали, ту мову де живут. ОК: ага. ССВ: вот. ОК: ууу. ССВ: так шо школы воны..но то може воны мали, але я шось не помъятаю, але напимир диты ходилы разом з нами в школу. ОК: в школу, да. А шо воны, а ось я хотела еще запытаты, а курку наприклад ризалы да сами чи ходыли до когось?

#00:22:00-1#

ССВ: ни, ни, куры воны не ризали. ОК: не ризалы? ССВ: ходилы, да, специяный, ходыли на бойню и там им ризалы бо то инакше - кровь мае стече, бо инакше курка мае...ну я не знаю цого, бо...ОК: ага. ССВ: ци вони, це ни, воны курей не ризалы, а куры йилы. ОК: а все воны йилы чи щось не йилы? ССВ: мясо, мясо свине воны йилы. ОК: а чого? ССВ: жиды..жиды, мясо свине не йилы. А чого не йият свинину це е... заховалы, заховалы жидивку, це з истории, заховалы жидивку у...ну як ни в станю чи сарай там. ОК: ага. ССВ: в якись специяльный и сказалы до Иисус. ОК: ууу. ССВ: "шо там е?" Вони жидивку заховалы! ОК: да. ССВ: а то в свинячу станю. ОК: так.

#00:23:00-6#

ССВ: а, жидивку заховалы, и пытаются Иисуса Христа, шо там е. А Иисус сказав: свиння!. ОК: ага. ССВ: воны видкрывають а там с жидивки зробылося свиння. ОК: ууу. ССВ: то ж Иисус створил чудо! ОК: чудеса, да. ССВ: а воны хотилы его выкривоваты, шось сказаты и кажуть "шо там е?". И так воны свинину в рот не бралы. И во Франкивску у мене знайомы булы евреи, богатые булы, не наши, а дэсь из Украины булы, бо они ж менялы мисця, то одна, пытаю, а вона каже "ни, я свинины не йим". ОК: ууу. ССВ: то нибе, воны навидь и так не хотилы йеи, у нас йисты еды не хотилы, ну ця, утрималася, выехали оны в Израиль.

#00:24:00-3#

ССВ: он ще не стара була, она сорок четвертого року була та жиночка. ОК: це яка тут жила?  
ССВ: ни, ни. ОК: в Ивано-Франківську? ССВ: В Ивано-Франківську, це було вже в Ивано-Франківську, але они трохи в Надвирне жили то вже я шолла им целый час, то вона каже шо вона не йист, а диты йидят, як у вас и все. ОК: ага. ССВ: а вона ни, ни йила, нвидь йийи сын оженився на украинци, и кажись выбрал...а это же, ну то вин выкрестился, ну вин любил ту украинку, вона християнка була и вин выхристился на украинца и все. ОК: ага. ЭИ: а до вийны так ни було? ССВ: прошу? ЭИ: до вийны не було шоб женився? ССВ: так, як шо жидивка выходе за украинца чи за поляка то вона мусить выкрещиватысь, но але жидивки так, но абы жид женився на украинци чи на польци також мусить выхрещиватысь

#00:15:04-7#

ОК: ага. ССВ: видбудовал магазин, а то будинок побудовали мы такой шо було висемь кимнат, великий магазин и пид..и одну кимнату на магазин було то, бо мы думаем наперед, шо мы, як мы хочему житы, а получается зовсим инакше, життя зовсим инакше складається. ОК: ага. ССВ: так что мий лик..., уже ливидовав магазин то целый зошит был боржников. ОК: ууу. ССВ: то потим вже, як мы вже погорили то в мене, в нас, у нас також и господарка було, бо нибе чоловік бул дуже богатый, богато поля мал. ОК: ага. ССВ: и так шо и магазин мал, и поле мал и рядом магазин уже бул кооператив, украиньский кооператив, але то не заваражало нибе ни приватникам, ничому, никому, ни сварились. А жидивски то давали и жиды малы и тут, а центр, центр як мы повертаемо [объясняет где]

#00:16:03-6#

ССВ: ...то по дороге там будка в будку, будка в будку то сами жидивски такие во. ОК: ага. а давали с процентами чи без? в борг. ССВ: не, не, не в борг, проценты зараз. ОК: да. а ось наприклад як шо люды не повертали борг, то шо тоди робылы? ССВ: ну шо, у суд не шли. ОК: не шли? ОК: так и пропадало. ОК: а може ще из свят згадаете чкись, яки то булы свята еврейски, жидивски? ССВ: ну шо, шос не помятаю, то ше у них, ше в Великодни свято е. ОК: ага. а що? ССВ: Паска е, паска печется у них на сонце, била така, йилы ту паску, бо я..мы с жидами сосиди булы так шо и мы, запрошуапли нас. Паска у них була [рев мотора]

#00:17:05-6#

ОК: а яка ця Паска? ЭИ: пригощали циеи тоненькои? ССВ: паска то таки вот коржики, але тонюсенька як на миллиметр. ОК: ууу. ССВ: така е и биленька печена, да. ОК: а на смак яка вона? ССВ: несолена, не ничего, ни там, ни цукру - ничего, одна мука первно и вода. ОК: ага. ССВ: я не знаю як воны пекли, але було, я богато йила бо знайомы було, уже тепер то як радяньска влада була але евреи ще ни видказували шо нее..шо явреи то явреи, я кажу, мы привыкли "жиды" казаты, то не ображались бо вони жиды и е, але "Стефа Степановна, приходит на Паску!". Приходить..и приносили мени, так шо.

#00:17:57-1#

ОК: а не расповидали чого воны едят йийи? ССВ: ну, вы знаете, не пытались, не интересовались так бо це, шо воны едят, як це воны готовят. ОК: ага. ССВ: е и тепер, е и учителя шо це, шо вони нибе з еврейского походят, е. ОК: ага. ССВ: але цих наших то взагали

то на цилій України як німці прийшли їх гнали із-за Карпат і все, всіх повистрілювали. ОК: а чому так до них ставились? ССВ: ставились, ну то це Гітлер так, то хотів взагалі знищити це. А жадну..ОК: ага. ССВ: але жадне покоління, жадну расу неможливо знищити, але окилий вивезе да і, і що би ні хотили робити то не знищиться.

#00:18:54-9#

ОК: ага. ССВ: бачитэ, вони мають свою землю.ОК: ага. ССВ: а йим Ісус Христос, як вони Ісуса Христа расп'яли, і Бог їм сказав що "ви будете мати пристанівку, ви своєю державою не будете мати, а так будете колотитися по світі". Так у цілому світі є, певно є. ОК: ага. Ось вони жадні, а ще які в них риси є такі? ССВ: ну не знаю які риси, є і добрі і погані. ОК: да. ССВ: то як у всіх людей. ОК: ууу. [спрашує нас про учебу] ОК: а можна вас ще запитати, ось божниці, да, а де були ці божниці? ССВ: у центрі, центрі. ОК: в центрі? ССВ: де ці будинки побудовані. ОК: ага. ССВ: і ви йдете центром то по лівій сторони були божниці одна за другою. ОК: ага.

#00:19:55-9#

ССВ: то вони невеликі такі будували і там тільки ж...жинки, жидівки? ОК: да. ССВ: не ходили молитися, тільки чоловіки. ОК: тільки чоловіки, да. ССВ: тільки чоловіки. ОК: а священник у них який, був свий? ССВ: то там мали священника, бо..ну вже ми там не були. ОК: да? ССВ: в твої божниці то вже вони там порядки наробили, там свічками закурено так було, така не, не, у нас зовсім інакше, а у них було зовсім інакше. ОК: да. а ось ви казали що сусіди ваші ці були євреї, які запрошували, а ось видризняється чимось український будинок вид єврейського? ССВ: ні, ні. ОК: нічим не видризняється? ССВ: ні. ОК: ага. а ікони у них єсть? були? не поміняєте? ССВ: які у можуть бути ікони, вони колись..не християни. ОК: а в що вони вірять? ССВ: прошу? ОК: в що вони вірять? ССВ: в Бога вірять ОК: в Бога вірять, да? ССВ: да, то да, в Бога вірять.

#00:20:54-8#

ЭІ: може якась книга у них є? ССВ: а! ну то у них є. ОК: ага. ССВ: у них все по...на жидівський цій. ОК: а мова яка в них була, як вони між собою розмовляли? ССВ: по-жидівськи. ОК: по-жидівськи? ССВ: по-жидівськи. ЭІ: і молились тэж по жидівськи? ССВ: так, так. ОК: ага. ССВ: але наскільки вони були гуманні, що вони дітей, як діти народивалися, бо держава була польська, Польща була. ОК: да. ОК: то вони дітей своїх перший раз учили по-польськи говорити. ОК: ууу. ССВ: то вони говорили по-польськи, бо вони своєю мовою не покинут, вони своєю мовою будуть учитися, але вони дуже хотіли щоб вони, щоб діти знали, ту мову де живуть. ОК: ага. ССВ: вот. ОК: ууу. ССВ: так що школи вони..но то може вони мали, але я щось не поміняю, але наприклад діти ходили разом з нами в школу. ОК: в школу, да. А що вони, а ось я хотіла ще запитати, а курку наприклад ризали да самі чи ходили до когось?

#00:22:00-1#

ССВ: ні, ні, кури вони не ризали. ОК: не ризали? ССВ: ходили, да, спеціальні, ходили на бойню і там їм ризали бо то інакше - кров'я має стече, бо інакше курка має...ну я не знаю цього, бо...ОК: ага. ССВ: ці вони, це ні, вони курей не ризали, а кури йили. ОК: а всі вони йили чи щось не йили? ССВ: м'ясо, м'ясо свині вони йили. ОК: а чого? ССВ: жиди..жиди, м'ясо свині не йили. А чого не їять свинину це є... заховали, заховали жидівку, це з історії, заховали жидівку у...ну як ні в станю чи сарай там. ОК: ага. ССВ: в який спеціальний і казали до Ісуса. ОК: ууу. ССВ: "що там є?" Вони жидівку заховали! ОК: да. ССВ: а то в

свинячу станю. ОК: так.

#00:23:00-6#

ССВ: а, жидивку заховалы, и пытаются Иисуса Христа, шо там е. А Иисус сказав: свиння!. ОК: ага. ССВ: вони видкрывають а там с жидивки зробылося свиння. ОК: ууу. ССВ: то ж Иису створил чудо! ОК: чудеса, да. ССВ: а вони хотили его выкривоваты, шось сказаты и кажуть "шо там е?". И так вони свинину в рот не брали. И во Франкивску у мене знайомы булы евреи, богатые булы, не наши, а дэсь из Украины булы, бо они ж менялы мисця, то одна, пытаю, а вона каже "ни, я свинины не йим". ОК: ууу. ССВ: то нибе, вони навидь и так не хотили йеи, у нас йисты еды не хотили, ну ця, утрималася, выехали оны в Израиль.

#00:24:00-3#

ССВ: он ще не стара була, она сорок четвертого року була та жиночка. ОК: це яка тут жила? ССВ: ни, ни. ОК: в Ивано-Франкивску? ССВ: В Ивано-Франкивску, це було вже в Ивано-Франкивску, але оны троху в Надвирне жили то вже я шола им целый час, то вона каже шо вона не йист, а диты йидят, як у вас и все. ОК: ага. ССВ: а вона ни, ни йила, нвидь йийи сын оженився на украинци, и кажись выбрал...а это же, ну то вин выкрестился, ну вин любил ту украинку, вона християнка була и вин выхристился на украинца и все. ОК: ага. ЭИ: а до вийны так ни було? ССВ: прошу? ЭИ: до вийны не було шоб женився? ССВ: так, як шо жидивка выходе за украинца чи за поляка то вона мусить выкрещиватысь, но але жидивки так, но абы жид женився на украинци чи на польци також мусить выхрещиватысь

#00:25:00-6#

ОК: выхрещиватысь. А булы таки, богато таких випадкив було? ССВ: ни, не богато. ОК: а помьятаете когось кто женився так? ССВ: женився одын жинився на ций, Андрийович бул такий дуже гарный мужчина, хлопец. То вин женився, а вона выхрестился так шо ихнимцы не поубивалы, бо вони во Франкивску жили, его..нибе жинки батькив оны дэсь поховалыся булы и так шо они потому приехали в Франкивск, а вин вже, вона выхрестилася, его жинка то вже сына мали, то вже сын це, уе бул украинец а ни жид. ОК: ууу. як регувалы на тэ що женилыся евреи з неевреями? ССВ: не дозволялы, але це як вони любилыся то не можно було заперечиты. ОК: ааа.

#00:25:59-7#

ОК: а ще хтосб так женився? ССВ: ну то в Надвирне я шось не помьятаю скильки таких було пар, може за двои було таких шо женилыся на еврейсках. ОК: ага. ССВ: навидь мене чоловик бул старший вид мене на двенадцать рокив, то вин з еврейкой дружил але женитыся не думал, але вони торгоаши булы такшо по торговле, [здоровается с кем-то] але ця еврейка була гарна, симпатична то вин с дружил и ходили соби на танци и всюду так шо. ОК: а як йийи звали не помятаете? ССВ: не, не помьятаю. ОК: ага. а булы у них посты? у евреев... ССВ: посты? ОК: чи постылыся жиды? ССВ: ну то це я не знаю. ОК: не знаете? ССВ: ни. це я уже не знаю. ОК: а ось вы казалы шо ваши сосиды, да, яки ось тут, то вони не хотили йисты, да, колы вы их... ССВ: ну тому вже як нимцив бидовалы, голодовалы то вже шобы не дали йили. То вони зробылы гетто таке, загналы их так як це, а потому звитты там уже...

#00:27:08-5#

ССВ: у нас в Надвирне е за, як вокзал.. ОК: да. ССВ: то там е, тэ их, так там е пам'ятник поклали то их выстрилювали, сами явреї выкопали велику яму и там, я знаю, скільки там тисячей там их вбивали. ОК: а вбивали.. ССВ: стрелялы, стрелялы. ОК: ага. ССВ: чи застрилилы, чи умер, чи не вмер, другого кидали и так вони. ОК: а булы ти хто врятовалыся? ССВ: з них там..ни. ОК: не? не було з Надвирної, да? ССВ: ти шо поховалыся то булы, але щоб звиттым то не врятовалысь. ОК: ни. а ховалы? а кто ховал? ССВ: хто, ну то потом его...я знаю кто прикрывав шо явреї лишили, то таких вчениых, лекарих то ще полишалы абы...ОК: ууу. ССВ: доки им ще требо було. ОК: да. ССВ: нимцам доки требо було а потом пристирювалы.

#00:28:01-8#

ОК: не пом'ятатете як звали ось ликарих цих выдатных? ССВ: не пом'ятаю. ОК: а потим воны не врятовалыся, чи врятовалыся? ССВ: ни, то де...ОК: не врятовалыся. ССВ: им уже не треба було цих и не требо и це то из повистрилювалы, то то они у нас на Украйини так може и там выстрилювалы. ОК: да. ССВ: а у Кийиви то Бабий Яр то там повно и все, всяких людей. ОК: ууу. ССВ: и нимцы выстрилювалы, и наши союзники встрилювалы, радянська влада, шо не выстрилювалы? ОК: ууу. ССВ: мордовалы, били, ай..я все бачила и все перебула так шо. ЭИ: да. а вот ще таке питання нам ктось казав ще такэ слово - "приказання" жида малы. Не знаете шо то? ССВ: Приказання? А це таке, приказання у них дверях, ну я не знаю шо, як то шо то там було, то чи их закон, чи..

#00:29:10-8#

ССВ: чи це як Ииуса Христа расп'ялы и там кусочек того ци...ну приказання, то их - я ак зразумила - так як у нас по религийному десять заповидив, так у них, то воны як заходили до хаты то так..ОК: ага. ССВ: ти дверы то воны як заходили то воны перший раз ам помацалы то прикання тоди заходили до хаты. ОК: а вот вы почалы говорить "а Хиста рап'ялы то.."? ССВ: Иисуса Христа расп'ялы на хрести. ОК: да. ССВ: и то це не видно, е знаю як то це в истории выходе, но хто дослидуется то може знаты, але нихто це не може дослидыты. ОК: ага. ССВ: нихто це не може дослидыты. ОК: то це пов'язано ось ци приказання якось с Ииусос Христом, да чи ни? ССВ: то шось повинно буты и це. #

#00:30:01-7#

ОК: ага. ССВ: и це на каждой, у каждой хаты жидивской це приказання було на дверях. ОК: ууу. а ось нам ще казалы..так? ССВ: и там такий як, закрыте, закрыте бул все, ци приказання и так приходылы то они мацалы то приказання тоди и шли соби до хаты. ОК: ууу. а ще я хотила запытаты, нам рассказывали шо було обрезање якесь? ССВ: а ну да. ОК: а що це? ССВ: а це як дитина, хлопчик, народживался то бобик обрезают вот. ОК: да. ССВ: Иисус Христос також бул вин с ж..походил с жидивской семьи, також обрезање ему робылы. ОК: ууу. а тут робылы на сели? ССВ: ну то их хрещення таке. ОК: ага. а дивчаткам тоди як? ССВ: а дивчаткам ничего. ОК: а скажите а хто ц робыл, це выкликали когось специально?

#00:31:01-2#

ССВ: не, о то они малы специально своего, то священник це робив. ОК: сам священник? ССВ: так, так, жидивский священник це робыл. ОК: ага. а що я хотила запытаты, а як це святковалы потим чи ни? видсвятковывали писля обрезања? ССВ: ну я не знаю. ОК: не знаете. ЭИ: а весилля жидивске може...ССВ: а весилля булы гарны, так само як то и обручки булы, и все, весилля робылы таки. ЭИ: а як то вони робылы? в божнице? ССВ: не запрошувалы наших,

не запрошували. ОК: ага. ЭИ: а вот вы говорили что были на еврейском цвинтаре то бачили там якісь руки на могилах? не бачили? шо це? ССВ: шо-шо? ОК: руки на могилах, а бачили на пам'ятниках так, там шось написано. а чи були там руки таки намалёваны?

#00:32:02-4#

ССВ: я не знаю, ну пидить ще, там ще плиты е. ОК: а хотила ще запытаты, ось у евреев яки имена были? имена, имена, як вони звались. ССВ: Сара. ОК: ага. ССВ: ну ще якісь, то таки були жидивски. ОК: а не пом'ятаєте ці сосиды як их звали? ССВ: не пом'ятаю. Так це була дивчинка така пятьрична то дуже просылы абы мы взяли, но шо взаты йийи а расстреляют ту диитыну и нас. ОК: ага. ЭИ: а не пом'ятаєте такий Хаман, чи Аман, чи Гаман був? ОК: Хамон, Хамон, Хамон! ЭИ: що це? ССВ: то ось, то таке свято Хамана бул. Але хто це то я не знаю. Я не вчила.

#00:32:57-7#

ЭИ: а що вони робили на свято? ССВ: я не знаю, я ихнего нене судила, але так до школы ходили то ми разом, все однаково училися, школы польски були, на польской мови и та само. ОК: ууу. ССВ: и жида и украинцы и вси..але не було, лише жида да и украинцы. ОК: а в школи жида не говорили по-еврейски миж собою? ССВ: ни, ни, ну то они соби хай себе говорят але вони вси, як шли до школы вси знали. Були таки шо их не посылали до школы. ОК: ага. ССВ: нибє училися лише видно еврейской шось там таке во бильше не це, а таки бильше богатьши шо грамотниці були то знали и украинску мову нали добре, и польску мову знали добре, и жидивску... Мий напиммир тато по-еврейски дуже говорил. ОК: ага. ССВ: о так, бо то жил з евреями, немецку мову добре знал, а немецка троки подибна на це во.

#00:34:06-7#

[пытається уйти] ОК: а можно ще останне пытаничко, я хотила запытаты, а ось до вийны пом'ятаєте як святковали Риздво? святковали, было гуляння, чи рядылыся? ССВ: шо ці жида? ОК: ни Вы! ССВ: о, то у нас коляды були, колядовали всяки ертепы были. ОК: то рассказать будь ласка. ССВ: ну то вы молоді, позабывали, але в селах ще пом'ятают, в святой вечер у нас вже почанається коляда, три дни коляды. ОК: ага. ССВ: ходят, вбираются, вертепы роблят таки. ОК: так. [вы сами должна знать и библию читать, приглашает приехать и посмотреть]

#00:35:24-1#

ОК: а скажите будь ласка, ось дивиться, а колы була вертепа, можете рассказать пор вертепы яки вони были? ССВ: складається специальный вертеп, це вони мають цю, скільки там чоловік то е, до висямнадцать чоловіка. ОК: так. ССВ: хлопчики всяки там и Смерть е, и всяки ці. [приглашает]. ОК: ой, а скажите, а Смерть, а кто був крим смерти, якісь ще были персонажи? ССВ: шо там Ирод. ОК: так. ССВ: трохив - таки были що снущалися над Ииусосом Христом. ОК: Ирод и ще хто?

#00:36:01-8#

ССВ: а жид! ОК: жид? а як він виглядал? ССВ: а жид такий вони жида ирибиралы в таки лахмиття таке як це.[приглашает] ОК: а что говорили тоди, от жид? ССВ: а то вони свою

програму мали. ОК: да? ССВ: они мали свою програму. ОК: ага. [приглашает, прощается, советует как и к кому идти - Ироденко Ира. Уточняем род занятий]

#00:38:35-6#

ССВ: я симь класив закінчила, після семи класив пішла вже в технікум. ОК: ага. ССВ: и два роки проучилася, ще мала рік провчитися, но Польща распалась. ОК: ага. то якого ви року народження, пробачьте? ССВ: двадцять третього. [говорим комплименты, приглашает, прощается]

**English translation of transription:**

Not yet.

**Description:**

The World War II.

The Soviet rule.

The Jewish cemetery.

Jewish traditions. Jewish food. Jewish festivals. Sabbath.

Pre- World War II Jewish life in Nadworna.

Religion: prayer houses, ritual slaughter.

The Holocaust.

Interfaith marriages.

Interviewer: Elena Kushnir

Interviewer: Elina Ioffe

**Community:** [Stanislawow \(Ivano-Frankivsk\)](#)

---

**Source URL:** <http://www.jgaliciabukovina.net/node/111809>